

Jean Monnet: de eenmakende kracht achter het ontstaan van de Europese Unie

Jean Monnet 1888 - 1979

De Franse economisch adviseur en politicus Jean Monnet was een toegewijd voorvechter van Europese integratie. Hij was de inspirator van het Schuman-plan, dat gericht was op het samenvoegen van de zware industrie van West-Europa.

De Fransman Monnet ging op zestienjarige leeftijd van school en maakte daarn internationale reizen, eerst als cognac-handelaar en later ook als bankier. Tijdens de beide wereldoorlogen bekleedde hij hoge functies en was hij betrokken bij de coördinatie van de industriële productie in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

Hij was als topadviseur van de Franse regering de belangrijkste inspirator van de beroemde "Schuman-verklaring" van 9 mei 1950, die tot de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal leidde en dus aan de wieg van Europese Unie stond. Tussen 1952 en 1955 was hij de eerste voorzitter van de Hoge Autoriteit van de EGKS.

De beginjaren

Jean Omer Marie Gabriel Monnet werd geboren op 9 november 1888 in de Franse stad Cognac. Na op zestienjarige leeftijd van school te zijn gegaan, stuurde zijn vader hem naar Londen om voor het familiebedrijf dat in cognac handelde, te werken. Zijn vader had namelijk ingezien dat zijn zoon dankzij zijn voortreffelijke sociale vaardigheden uitermate geschikt was voor een carrière in internationale zaken. Na deze eerste werkervaring reisde hij dan ook als gerespecteerd en succesvol zakenman de hele wereld rond.

De Eerste Wereldoorlog

In 1914 werd hij om gezondheidsredenen bij het leger geweigerd. Om zijn land op een andere manier te kunnen dienen, richtte hij een voorstel aan de Franse regering om oorlogsvoorraden met Groot-Brittannië beter te coördineren. Zijn voorstel werd goedgekeurd en de Franse president stelde hem aan als economisch bemiddelaar tussen Frankrijk en zijn bondgenoten.

Omdat hij tijdens de oorlog een hoge mate van professionaliteit aan de dag had gelegd, werd hij op 31-jarige leeftijd benoemd tot adjunct-secretaris-generaal van de Volkenbond toen deze in 1919 werd opgericht. Toen zijn vader in 1923 overleed, keerde hij terug naar Cognac waar hij het in problemen verkerende familiebedrijf weer vlot trok. In de paar jaren erna was hij door zijn ervaring in internationale financiën ook nauw betrokken bij de reorganisatie van de nationale financiën van diverse Oost-Europese landen, zoals Roemenië en Polen. Daarnaast adviseerde hij de Chinese regering die hij ondersteunde bij de reorganisatie van haar spoorwegnet en hielp hij bij de oprichting van een bank in San Francisco.

De Tweede Wereldoorlog

Aan het begin van de Tweede Wereldoorlog bood Monnet zijn land opnieuw zijn diensten aan. Hij werd voorzitter van een

Frans-Brits comité dat werd opgericht om de bundeling van de productiecapaciteit van beide landen te coördineren. Hij overtuigde de Britse en Franse staatshoofden, Churchill en de Gaulle, een complete politieke unie tussen de twee landen te vormen om zo het nazisme te bestrijden. Het plan mislukte echter op het laatste moment.

Het Monnet-plan

Daarna bood Monnet de Britse regering zijn diensten aan die hem naar de Verenigde Staten stuurde om toezicht te houden op de aankoop van oorlogsvoorraden. De Amerikaanse president Roosevelt was onder de indruk van hem en al gauw werd Monnet een van zijn trouwe adviseurs. Hij werd aangespoord de productiecapaciteit voor militaire uitrusting in de Verenigde Staten uit te breiden nog voordat de VS aan de oorlog deelnam.

In 1943 werd Monnet lid van het Franse comité voor nationale bevrijding, de feitelijke Franse regering in ballingschap in Algiers. Het was in deze periode dat hij voor het eerst duidelijk zijn visie uitsprak voor een unie van Europa om vrede te herstellen en te behouden. Tijdens een vergadering van dit comité op 5 augustus 1943 verklaarde Monnet het volgende: "Er zal geen vrede zijn in Europa als de landen op grond van nationale souvereiniteit worden gereorganiseerd... De landen van Europa zijn te klein om hun inwoners de nodige welvaart en sociale ontwikkeling te kunnen garanderen. De Europese landen moeten zich in een federatie verenigen..." In 1944 nam hij de leiding over het plan voor nationale modernisering en ontwikkeling dat streefde naar heropbloei van de Franse economie en wederopbouw van het land na de oorlog.

Jean Monnet start de eerste productie van gietijzer onder de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal.

De Schuman-verklaring

Nadat zijn plan werd aanvaard en uitgevoerd, begon hij echter te beseffen dat de Europese heropbouw en integratie niet zo snel vorm kregen als hij graag zou willen en ook niet op de volgens hem juiste manier. Door de toenemende internationale spanningen erkende Monnet dat het tijd was om concrete stappen naar Europese eenheid te nemen. Hij begon met zijn team aan het concept van een Europese Gemeenschap te werken. Op 9 mei 1950 diende Robert Schuman, de Franse minister van Buitenlandse Zaken, in naam van de Franse regering de zogenaamde Schuman-verklaring in. Deze verklaring werd op aandringen van Monnet opgesteld en door hemzelf voorbereid. Hierin werd voorgesteld de volledige Duits-Franse productie van kolen en staal onder één Hoge Autoriteit onder te brengen. Het idee hierachter was dat als de productie van deze hulpbronnen door de twee machtigste landen van het continent kon worden gedeeld, hiermee toekomstige oorlogen konden worden voorkomen. De regeringen van Duitsland, Italië, Nederland, België en Luxemburg stonden hier gunstig tegenover en zo legde deze verklaring de grondslag voor de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS). Deze vormde de voorloper van de Europese Economische Gemeenschap, waarna de Europese Unie tot stand kwam. In 1952 werd Monnet de eerste voorzitter van de Hoge Autoriteit van de EGKS.

Nadat in 1954 de oprichting van een Europese defensiegemeenschap was mislukt, richtte Monnet het Actiecomité voor de verenigde staten van Europa op. Dit comité werd opgezet om de geest van Europese integratie aan te wakkeren en werd een van de belangrijkste drijvende krachten achter tal van ontwikkelingen op vlak van Europese integratie. Voorbeelden hiervan zijn de oprichting van de gemeenschappelijke markt, het Europees Monetair Stelsel, de topontmoetingen in de Europese Raad en de verkiezing van het Europees Parlement door middel van algemene verkiezingen.

Ondanks dat hij al op zijn zestiende van school ging en tegen alle verwachtingen in, werd Jean Monnet een man met tal van functies: internationaal zakenman, financieel deskundige, diplomaat en staatsman. Hij werd echter nooit voor een openbaar ambt gekozen en beschikte daarom nooit over de formele politieke bevoegdheid om zijn standpunten ten uitvoer te brengen. Het was door zijn redeneerkunst en overtuigingskracht dat hij Europese leiders ertoe bewoog naar gemeenschappelijke belangen te werken en de voordelen van samenwerking in te zien.